

ROND DE SCHUTSBOOM

jaargang 14

nummer 3

1994

HET VERSCHIJNEN VAN DIT PERIODIEK WERD MEDE MOGELIJK
DOOR DE FINANCIËLE BIJDRAGE VAN:

Juwelier & Edelsmid Paul Hoogendoorn,
Tilburgseweg 41, 5051 AA GOIRLE. tel. 34.54.73

Bakkerij A. van den Hout,
Tilburgseweg 98, 5051 AJ GOIRLE. tel. 34.17.68

Cafe-Restaurant "De Hovel",
Tilburgseweg 37, 5051 AA GOIRLE. tel. 34.54.74

G.Jansen, Sierpleisters en Muurverven B.V.,
Geyserstraat 3-9, 5753 RP Neurne. tel. 04930-18.030

Maas Herenkleding,
Korvelseweg 56, 5025 JJ TILBURG. tel. 42.42.83

Micro-Solutions,
Tilburgseweg 104, 5051 AJ GOIRLE. tel. 34.16.81

Toon van Oosterhout kantoorinstallaties,
Dorpsstraat 2, 5051 CK GOIRLE. tel. 34.51.85

Rabobank Goirle,
Tilburgseweg 97, 5051 AB GOIRLE. tel. 34.28.31

Poelier J. van Roessel,
Dorpsstraat 63, 5051 CJ GOIRLE. tel. 34.14.84

Gotax Smolders B.V.,
Tilburgseweg 61, 5051 AB GOIRLE. tel. 34.14.32

HET VERSCHIJNEN VAN DIT PERIODIEK WERD MEDE MOGELIJK
DOOR DE FINANCIËLE BIJDRAGE VAN:

Soeters, boekhandel en antiquariaat,
Kalverstraat 28, 5051 NK GOIRLE. tel. 34.32.45

Gebr. Stokkermans, slopersbedrijf, tel. 34.25.11 /
Tijvoortsebaan 7, 5051 HJ GOIRLE. / 34.28.41

J. Vekemans B.V. schildersbedrijf,
Burg. Rensstraat 40, 5051 CN GOIRLE. tel. 34.13.74

Taxi P. Walsmits B.V.,
Hoogeindseweg 15, 5051 EA GOIRLE. tel. 34.13.40

Fa. C.C.J. Zandbergen & Znn. B.V., stucadoorsbedrijf,
Emmastraat 26, 5051 LN GOIRLE. tel. 34.25.76 / 34.19.82

* * * * *
* * * * *
* * *
* *
*

ROND DE SCHUTSBOOM

Periodiek van de:

STICHTING HEEMKUNDIGE KRING
„DE VYER HEERTGANGHEN”
GOIRLE

Secretariaat: Nieuwe Rielseweg 41-43
5051 PD Goirle, tel. 013-34 89 72

Redactie: Venneweg 11, 5051 BN Goirle
tel. 013-34 21 82

Jaargang 14, nr. 3

december 1994

Adriaan van der Willigen, drossaard in Tilburg en Goirle, 1795-1802 (deel 6, slot)	2
Uit Oude Archieven	9
Suspecte personen en wolven waren niet gewenst	11
D'n 11e van d'n 11e	15
't Kerstkiendje van Merieke Slameur	18
Protohistorie (deel 3)	20
Janhagel	25
Toponiemen	28
Van de voorzitter	34

ADRIAAN VAN DER WILLIGEN
DROSSAARD IN TILBURG EN GOIRLE 1795-1802
(deel 6, slot)

Door Ad Houtepen

"Het schoolonderwijs, over het algemeen in de Meijerij en ook te Tilburg en Goirle zeer gebrekkig ingericht zijnde, bemoeide ik mij insonderheid ook om dat te verbeteren. Wij begonnen met andere schoolboeken in te voeren (1796). Ook recht vrolijk werd dit jaar de kermis gevierd, daar men tot verademing begon te komen en de fabrieken tamelijk begonnen te herleven."

Na vermeld te hebben dat in 1797 Pieter Vreede, lid van het gemeentebestuur benoemd wordt tot lid van de Nationale Vergadering in Den Haag, en Van der Willigen herbenoemd wordt als Drossaard vervolgt hij zijn dagboek in 1799 met de kwestie "Loting voor de burgerbewapening".

"Tegen een gevangene, zijnde een vreemdeling, die door het uitbreken van een ruit in een Roomsche kerk aan de grenzen scheen gekomen te zijn en daaruit enige kleinigheden had gestolen had ik de dood wellicht kunnen eisen en schepenen, allen Roomschen, waren dan ook wel genegen om die heilig-schennis op zulk een wijze te straffen, doch daar ik nog al wat

verschoonlijks in die daad vond, trachtte ik die op de zachtste wijze te behandelen en de misdadige kwam er dan ook met geselen, brandmerken en een langdurig confinement (opsluiting, red.) af.

Daar de burgerbewapening ook hier ingevoerd ging worden werd ik tot lid van de commissie ter inschrijving daartoe benoemd, een post die ik zeer onaangenaam vond uit hoofde dat het hier veel tegenstand ontmoette. Daar de Russen en de Engelsen in Noord-Holland waren geland, moest de burgerbewapening met de meeste krachten worden doorgezet, en op hoog bevel moest er geloot worden om naar Holland te vertrekken.

Dit veroorzaakte hier hevige onlusten, zodanig, dat het huis waarin de majoor woonde van de gewapende burgers, die tot een corps jagers gevormd werden, werd geplunderd, hoezeer het niet hem maar zijn moeder toebehoorde. Van een ander huis aan de weduwe mede toekomende en tegenover mijn woning staande werden de glazen ingeslagen, gelijk mede aan daarbij staande woning, toebehorende aan de moeder van de kolonel. Aan een wachthuis waren ook nog vergaande gewelddadigheden gepleegd en het zou er zeker niet bij gebleven zijn, indien wij het geweld niet dadelijk door geweld waren te keer gegaan.

Mij aan het hoofd gesteld hebbende van ettelijke vrienden van goede orde, wachtten de plundersaars ons niet af. Op een andere patrouille hadden zij het gewaagd te schieten, doch dit op dezelfde wijze en bij herhaling beantwoord zijnde, namen zij de vlucht. Vervolgens werden er kloeke maatregelen genomen en onder andere gepubliceerd, dat niemand, zodra het donker werd, zonder lantaarn uit het huis zoude mogen komen. Ik was onderricht, dat een hoop volks in een herberg ('De Pijl' aan de Bosscheweg, red.) in mijn buurt vergaderd was en gezegd had op een dreigende wijze, om zodra het donker was de Drossaard te komen halen. Men meende dus dat het die avond mijn woning en huisraad zou moeten ontgelden, en zeker hadden ze het daarop gemunt.

Doch ik wist wat een ontzagwekkende houding bij het volk vermocht en ging dus na enige maatregelen van zekerheid genomen te hebben, aan mijn deur staan, toen ik in de vooravond de troep aan zag komen. Zij gingen stil voorbij, namen de hoed af en zeiden: 'Goede avond mijnheer de Drossaard'. Ik zei: 'Ingelijks goede avond', en voegde erbij: 'Gij weet wat er gepubliceerd is mannen, weest verzekerd, dat ik zeer wel in staat ben gesteld, om de Wet te doen uitvoeren.' Men antwoordde niet en het liep rustig af.

"Gij weet wat er gepubliceerd is, mannen.
Weest verzekerd, dat ik zeer wel in staat ben gesteld
om de Wet te doen uitvoeren..."

Daar ik echter geen kans zag om met de gewone middelen de hoofden van de plunderingen, die mij reeds bekend waren, te vatten en voorts die met betrekkelijk de loting te doen uitvoeren, deed ik aan de municipaliteit het voorstel om mij in persoon naar 's Bosch te begeven en aldaar aan het departementaal bestuur om bijstand te verzoeken en met hen de vereiste middelen te beramen. Dit voorstel werd zonder bedenking goedgekeurd en ik, benevens een der leden van de municipaliteit ten dien einde gecommiteerd. Des nachts vertrokken wij en kwamen de volgende avond aan het hoofd van enige compagnieën gewapende burgers uit 's Bosch voorzien van een paar veldstukken en de nodige ammunitie terug. Dadelijk trok ik met de vereist wordende gewapende manschappen uit, om de hoofden der plundersaars, die meestal ver buitenaf woonden, te arresteren en slaagden daarin naar wens. Wij vonden hen meestal te bed.

Aan een huis, alwaar men ons bespeurde, terwijl wij bezig waren met het te bezetten, wierp men aan de achterzijde uit een bovenvenster de gestolen goederen in de tuin, niet vermoede-

dende dat daar ook een schildwacht stond. Ik herkende dadelijk een rok(jas) van mijn vriend de kapitein Jan Verbunt en kon door drift niet nalaten om, toen wij de dief in handen kregen, hem een paar duchtige stokslagen toe te brengen, hoezeer ik er anders tegen ben om gevangenen te mishandelen. De gevangenen werden in de dorpsgevangenis in zekere bewaring gesteld en vervolgens naar 's Bosch overgebracht.

Het was meestal van het slechtste soort volk, die van het misnoegen gebruik maakte, de plundering hadden aangezet alleen om te kunnen stelen, gelijk het doorgaans het geval was.

Dan rijpt bij hem het plan om zijn ontslag als drossaard in te dienen.

De bezetting van Bossche gewapende burgers werd nog door die van Heusden vermeerderd en nu had de loting op een geregelde wijze plaats. Toch vond er nog een incident plaats. In de woning van de wed. Dams op den Heuvel brak in de winter een stevige brand uit. De brandspuiten kwamen op de been, doch het vroom vrij sterk, zodat er van het water, dat hier toch niet overvloedig is, niet dan met veel moeite gebruik gemaakt kon worden, daarbij bespeurde ik duidelijk een geest van onwilligheid om te werken bij een groot gedeelte van het volk, daar de brandende gebouwen aan de geslachten Dams en Verbunt, hoofden van de burgerbewapening, behoorden.

Met geweld moest ik het volk aan het werk houden en bewaarde daardoor zeer veel, zodat van de gebouwen tot een brouwerij behorende, die aan de andere kant van het huis van de wed. Verbunt stond, maar zeer weinig beschadigd werd, doch terwijl ik bezig was mijn burens te helpen, liep mijn eigen woning gevaar. Alles liep echter goed af. Toch vermoed ik dat de brand moedwillig gesticht is.

Toch kwam later de gewapende burgerwacht in Tilburg en Goirle goed in orde. Het waren jagers en daartoe waren de Tilburgers goed geschikt, omdat het goede schutters zijn. Ze waren als krijgslieden gekleed en gewapend, hadden hun halve maan blazoën en exerceerden op het geluid van instrumenten. De aanwezigheid van de gewapende macht bracht rust in Tilburg."

Dan rijpt bij hem het plan om zijn ontslag als drossaard in te dienen. Zo schrijft hij in het jaar 1801:

"Te Tilburg teruggekomen zijnde bleef ik in mijn voornemen volharden om voor mijn post te bedanken, hoezeer ik ook door mijn goede vrienden werd aangezocht om te blijven, en gaf daarvan op de 25e October aan de municipaliteit kennis om het voorts ter kennis te brengen daar waar zij zulks vermeenden te behoren. De Wet echter gebood, dat ik mijn post tot na de voorziening moest blijven waarnemen. Dat was billijk en ik had daar niets tegen, mits die voorziening niet te lang duurde om tegen het voorjaar op reis te gaan. Hiervan gaf ik aan Evers (zijn reisgezel, red.) kennis en nodigde hem om mij geheel voor mijn rekening te vergezellen. Dit werd gretig en dankbaar aangenomen, en ik sleet met mijn vrienden nog een aangename winter.

Den 25e December daar achtereenvolgende adresseerde ik mij weder aan de schepenen, verzoekende, daar er van Hogerhand nog niet voorzien was in vervulling van mijn post en zulks ook niet scheen te zullen geschieden, dat ingevolge de gebruikelijke wijze met de eerste Januari aanstaande het officiële door de president-schepenen werd waargenomen, zodat ik mij op die tijd, uit hoofde mijner bijzondere zaken en gemaakte schikkingen van mijn post ontslagen rekende.

Den 31e December lag ik in een plechtige aanspraak mijn post als Drossaard van Tilburg en Goirle neer en nam van de vergadering van schepenen en leden van de municipaliteit afscheid. De nadrukkelijke taal daarbij gevoerd had een treffende invloed.

Mijn vriend de secretaris was zeer aangedaan en ik zelf was zulks niet minder. Het strekte mij ook tot voldoening, dat de suppoosten mij met de duidelijkste blijken van smertelijk gevoel het raadhuis zagen verlaten.

Sedert 7 jaren had ik die post waargenomen en gelijk ik bij het neerleggen daarvan met opgeheven hoofd mocht zeggen, nimmer heb ik mij bijzondere belangen door verwaarlozing van het algemeen belang trachten te bevoordelen, nimmer heb ik mij door schraapzucht gedreven met knevelarij en of afpersingen opgehouden, noch door verregaande gestrengheid omtrent gevangenen als anderszins van mijn gezag misbruik gemaakt, noch van mijn medemenssen, noch van mijn geweten heb ik hier omtrent de minste rechtmatige verwijtingen te vrezen.

Mijn vriend de Secretaris was zeer aangedaan
en ik zelf was zulks niet minder.

Het strekte mij ook tot voldoening, dat de
suppoosten mij met de duidelijkste blijken van
smertelijk gevoel het raadhuis zagen verlaten.

Nimmer was ik tot doodrecht, slechts driemaal tot geselen en brandmerken genoodzaakt geweest. Van geldboeten, die de Wet mij toekende vorderde ik wanneer men degelijk in verbetering kwam, nooit de uiterste penning en nam daarbij altijd de omstandigheden en de toestand van de mensen in acht, doch al te zacht was mij gebleken ook niet dienstig te wezen.

Over het algemeen zijn hier en in dit Brabant de mensen zo kwaad nog niet, doch zijn zeer afhankelijk van hun godsdienstige denkbeelden, die men heeft ingeprent, of liever van de gevoelens die ze zonder denken hebben aangenomen. Ik stem toe dat ook de begrippen van andere secten veel invloed hebben op de volksmenigte.